

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
อิสลาม (ปอเนาะ) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ชื่อผู้เขียน นายวินิจ สังขรัตน์

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์สมชาติ อ่องสกุล กรรมการ
อาจารย์อ้ออาจ โฆษิตคุณพันธ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มุ่งศึกษาพัฒนาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเริ่มตั้งแต่ที่เป็นปอเนาะใน พ.ศ.2442 ถึง พ.ศ.2539 รวมทั้งศึกษาถึงผลกระทบของการดำเนินการของรัฐในการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม และเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร แต่ผู้วิจัยก็ได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ๆ ในท้องถิ่นประกอบ ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเรื่อง "ไตรลักษณ์รัฐ" ที่ชัยอนันต์ สมุทวณิช ใช้ในการศึกษาพัฒนาการของรัฐไทยเป็นกรอบคิดในการศึกษาวิเคราะห์การศึกษา พบว่า ปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเอกลักษณ์พิเศษของตนเองที่สอนศาสนาอย่างเดียว มีโต๊ะครูซึ่งเป็นทั้งเจ้าของและครูผู้สอน ทำให้ปอเนาะมีความแข็งแกร่งในทางวัฒนธรรม มีพลัง และอำนาจต่อรองทางการเมืองกับรัฐไทยได้ค่อนข้างมาก ดังนั้นการดำเนินการตามนโยบายใด ๆ ของกลไกรัฐในอันที่จะมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับปอเนาะ จึงจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเหล่านั้นก่อนเสมอ

การดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามและเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เกิดขึ้นในช่วง 3 ช่วงเวลา (พ.ศ.2442--2502, 2503-2524 และ 2525-2539) และถึงแม้ว่าการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลแห่งรัฐที่ว่าด้วย "มิติความมั่นคง" เป็นหลักก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยก็จำเป็นต้องยอมให้เหตุผลแห่งรัฐที่ว่าด้วย "มิติการพัฒนา" และ "มิติการมีส่วนร่วม" มีบทบาทด้วย แม้จะเป็นเพียงเล็กน้อยก็ตาม ตัวอย่างเช่น การปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในช่วงที่สอง (พ.ศ.2503-2524) "มิติการมีส่วนร่วม" มีบทบาทนำ ส่วนการเปลี่ยนแปลงในช่วงที่สาม จากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) และ 15 (1) "มิติการพัฒนา" มีบทบาทนำ

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการที่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้เข้ามามีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เหตุผลแห่งรัฐว่าด้วย "มิตินิยมมีส่วนร่วม" และ "มิตินิยมพัฒนา" ได้กลายมาเป็นเหตุผล (โดยมิตินิยมทั้งสอง) หลักและที่มีความชอบธรรมอย่างเด่นชัดมากขึ้น ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการของปอเนาะ แต่ไม่ว่ามิตินิยมใดจะเป็นมิตินิยมหลักในช่วงเวลาใด ความพยายามของรัฐในการมุ่งปรับปรุงพัฒนาปอเนาะก็ได้มีส่วนทำให้เหตุผลแห่งรัฐทั้งสามมิตินิยมเกี่ยวพันเข้าไปแบบ "ไตรลักษณ์ของรัฐ" อย่างชัดเจน

Thesis Title	Past, Present and Future Private Islamic Schools (Pondok) in the Southern Border Provinces	
Author	Mr. Winij Sangkharat	
M.Ed.	Educational Administration	
Examining Committee	Assoc. Prof. Dr. Annop Pongwat	Chairman
	Assoc. Prof. Somchot Ongsakul	Member
	Lect. Ong-Ard Kosashunhanan	Member

Abstract

This thesis probed developments of private Islamic schools in 3 Southern Provinces since they were Pondok. It also examined social, economic, political, cultural, psychological and administrative/managerial impacts upon those Southern communities brought about by State efforts directed at turning those schools over into what they presently are. Although documentary in nature, the researcher also interviewed certain key figures in various localities in order to obtain additional and valuable information. The whole study was guided by and predicated on the "Three-Dimensioned State" concept advanced by a renowned Thai political scientist and scholar, Prof. Dr. Chaianan Samuthavanij.

Pondoks, it was found, were unique in their dedication and devotion to religious instruction. To-krus were both owners and teachers of those Pondok, making them culturally strong and powerful enough to engage in the political bargaining process and activities with the central Thai State. Any policy-dictated moves by the latter having impacts upon the sentiments of those involved with Pondok, regardless of the key reasons of State, had to take into consideration and pay attention to the issue of participation by those involved.

Efforts directed at turning Pondokos over into private Islamic schools were undertaken in 3 major periods : 1899-1959; 1960-1981; and 1982-1996. And although the "security dimension" was found to have comprised the key reason of State underlying all those change-directed activities, in reality, central Thai governments had from time to time, to yield to "development and participation dimensions" as key reasons of State, either reluctantly or how intangible they might be. This study found that the "participation dimension" surfaced as the key reason of State during the second period of change efforts and the "development dimension" during the third period.

Nevertheless, following the active and open involvement of the kingship institution in development activities directed at improvement of the life quality of Muslim Thais in Southern border provinces, the "development and participation dimensions" had clearly become key and justified reasons of State underlying official efforts directed at improving Pondokos' educational management, administration and provision. Regardless of which dimension became the key reason of State the three dimensions, in the "Three-Dimensioned State" model fashion, always closely interwove at the base of all development efforts geared toward the improvement of Pondokos.